

IDEJNI PROJEKT
STALNOG POSTAVA
ROTONDE - HVAR

KOČKA d.o.o.
Jurja Barakovića 2, Šibenik

SIJEČANJ 2020.

Naručitelj: Grad Hvar

Projektanti: Jelena Devčić, Marko Barišić, Joško Živković, Mirjana Petrina za Kocka d.o.o.

1. UVOD

O HVARU

Hvar (čakavski:Hvor ili For, grčki: Pharos, latinski: Pharia, talijanski: Lesina) grad je u Hrvatskoj koji administrativno pripada Splitsko-dalmatinskoj županiji. Nalazi se na zapadnom kraju istoimenog otoka, čije je najveće naselje.

Od samih početaka plovidbe na jedra, otok Hvar nalazi se u središtu uzdužnih i poprečnih plovidbenih putova Jadranom, a sama luka grada Hvara – zaštićena malim otocima i prirodno izvrsno oblikovana, brodovima je pružala sigurno utočište od pogubnih vjetrova. Naime, na ovom otoku, od prvih ljudskih dodira s morem i pokušaja osvajanja morskih brazdi do početka 19. st., prošlo je preko četiri tisućljeća, a u tom se dugom razdoblju stanovništvo suživjelo s morem, iskorištavalo njegove mogućnosti, plovilo do susjednih otoka i kopna. Od crteža broda iz Grapčeve spilje pa do trgovačke flotile u 19. st., zatvorio se uspon koji je tako dugo trajao.

Stoga nije neobično što prvo naselje na području današnjeg grada niče već u 1. tisućljeću prije Krista. Utemeljili su ga starosjedioci Iliri, a prostire se na obronku brda sa sjeverne strane gradskog trga (koji je tada bio mala uvala što je sezala sve do današnje katedrale). Na vrhu brda nalazi se pak jaka utvrda - gradina. Sve do 385. prije Krista, kada je, bez obzira na nazočnost Ilira, na otoku osnovana prva kolonija doseljenih Grka, na mjestu današnjeg Hvara ne razvija se značajnije naselje, no on je vjerojatno sve to vrijeme bio strateški važna luka. Cijeli otok Hvar 219. godine pr.Kr. pada u ruke Rimljana, koji njime vladaju nekoliko stoljeća tijekom kojih otok živi mirnim, stabilnim životom. Turbulencije ponovno kreću dolaskom Neretljana oko 800. godine. U neretljanskom razdoblju povijesti otoka otočka je vlast bila okrenuta kontinentu, pa je hvarska luka imala tek ulogu luke – skloništa. No, ni tada nije prestala funkcionirati, te je njezin pomorski značaj bio razvidan.

U 11. st. čitav otok je postao dijelom srednjovjekovne hrvatske kraljevine. Potom se izmjenjuje vlast hrvatsko–ugarskih kraljeva, bizantskih careva i mletačkih duždeva. Smrću bizanskog cara Emanuela Komnena 1180., vratio se pod vlast hrvatsko–ugarskoga kralja. Međutim, Mađari nisu previše marili za pomorski dio svoje države. Omišani su u svojim borbama s Venecijom sve više gusarili i time ometali trgovinu, pa su se dalmatinski gradovi okretali Veneciji tražeći zaštitu. Slijedeći primjere susjednih gradova, Hvarani su u veljači 1278. donijeli odluku o stupanju pod mletačku upravu. Tim činom je započeo uspon Hvara, jer je svojim povoljnim pomorskim položajem postao jedan od važnijih gradova Mletačke Republike. Nakon smrti Ludovika I. Velikoga rasplamsale su se prijestolne borbe između zakonitog ugarsko–hrvatskog kralja Žigmunda Luksemburškog, bosanskog vladara Stjepana Tvrtka i napuljskog protukandidata Ladislava. Posljednji od navedenih je 1403. g. čak okrunjen za hrvatskog kralja u Zadru, ali je najzad, uvidjevši uzaludnost daljnje borbe, 1409. g. Veneciji prodao svoja prava na Dalmaciju. Do 1420. dalmatinski gradovi su jedan za drugim priznali mletačku vlast. Od početka 16. stoljeća pa sve do turske provale 1571. grad je doživio prosperitet, postavši značajnom lukom mletačke flote na Jadranu. Uz vojnu važnost, Hvar je bio i snažno ekonomsko i trgovačko središte. Snažno ribarstvo i poljoprivreda u 16. stoljeću doveli su do toga da je hvarska komuna bila najbogatija komuna u Dalmaciji prema broju stanovnika. No, 19. kolovoza 1571. grad je napala turska flota pod zapovjedništvom Uluz–Alije i Karakoce. Osmanlije su pred Hvar doplovili sa 73 broda. Spalili su kuće, Arsenal, Kneževu palaču, komunalnu kancelariju, arhiv, sve crkve i samostane. Nekoliko mjeseci nakon turskog napada, na početku 1572. Hvarom je harala kuga. Umrlo je dvije trećine stanovnika. Nesrećama tu nije bio kraj. Prvog dana listopada 1579., i to u rano jutro, grom je udario u skladište baruta na tvrđavi. Lančane eksplozije rastrgale su utvrdu, a po gradu su se razletjeli njezini kameni dijelovi, oružje, drvene grede, ali i ljudski ostaci. Većina stambenih kuća i javnih zgrada bila je uništena ili oštećena. No, Hvar se oporavio od razaranja na kraju 16. st., te se u sljedećem stoljeću pojavio kao bogat grad s uspješnim gospodarstvom. Posljednji udarac komuna je doživjela sredinom 18. st., kada je sjedište mletačke flote na Jadranu premješteno iz Hvara u Kotor. Hvar je postao običan grad u zapuštenoj Dalmaciji. Nakon višestoljetne mletačke vlasti, Hvar dolazi pod Austrijsku vlast za vrijeme koje nije mnogo napredovao. No, dok su druge privredne grane stagnirale, pomorstvo je doživjelo uspon.

U sastavu te Austro-ugarske ostaje sve do talijanske okupacije 1919. godine. Tijekom drugog svjetskog rata Hvar je od 1941. do 1945. godine nominalno pripadao Nezavisnoj državi hrvatskoj, ali su se na otoku nalazili garnizoni talijanske i njemačke vojske sve do kapitulacije Njemačke. Nakon drugog svjetskog rata Hvar je kao i cijela Hrvatska bio u okviru komunističke Jugoslavije. U Domovinskom ratu grad Hvar nije doživio direktna oštećenja, no zbrinuo je u svojim hotelima veliki broj izbjeglica, što je ostavilo posljedice koje je grad dugo sanirao, posebice u turističkoj djelatnosti.

KLIMA HVARA

Grad Hvar smješten je u zaljevu na jugozapadnom kraju otoka Hvara. Okrenut je prema jugu, za razliku od susjednih općina Stari Grad i Jelsa, koje su okrenute prema zapadu, odnosno sjeveru. Južno od gradske luke nalaze se Paklinski otoci. Godišnji prosjek sunčanih sati iznosi 2726 sati, a maksimum je dostignut 2003. godine kada su izbrojana 3053 sata. Najsunčaniji dan u godini je osamnaesti dan mjeseca srpnja, s prosječnih 12 h, 27 m i 36 s. Prosječna mjesečna temperatura zraka u razdoblju od lipnja do rujna prelazi

od 20°C, a samo dva mjeseca (siječanj i veljača) imaju prosječnu mjesečnu temperaturu nižu od 10°C.

Srednja mjesečna temperatura mora, u razdoblju od lipnja do listopada prelazi 20°C, a nije rijetkost i da se temperatura popne i preko 27°C. Upravo zbog ovakve blage mediteranske klime, otok Hvar je idealna destinacija za pred i pod sezonu, kada su temperature mora i zraka idealne za odmor.

Otok karakteriziraju blage zime, topla ljeta i velika insolacija. Termički izrazito blage vlažne zime (siječanj u Hvaru ima prosječno 8,4C) predstavljaju višestruku pogodnu. Maksimalne temperature ne prelaze kritičnu temperaturu podnošljivosti za poljoprivredne kulture (apsolutni maksimum 37C 1935. godine). Prava je rijetkost doživjeti snijeg u Hvaru, u prosjeku jednom u 10 godina, kada izaziva pravu atrakciju.

Srednja godišnja temperatura zraka je oko 16,5 C, s jesenima koje su toplije od proljeća što produljuje trajanje vegetacije.

Ljeta na Hvaru su vrlo suha, topla i duga, a osvježenje tokom dana i noći donose ljetni vjetrovi maestral i tramontana. Zime su blage i kratke, a temperature ispod 0°C su rijetkost. Zimi ima dosta vjetrovitih dana (jugo - južni vjetar, bura - sjeverni vjetar), i rjeđe kišnih dana, a snijeg padne jednom u 20 godina. Hoteli u Hvaru čak gostima besplatno produljuju boravak ako pada snijeg!

Zahvaljujući takvoj klimi, vegetacija na otoku Hvaru je vrlo gusta i raznolika, s mnogo eteričnog bilja, pa se može naći i do 20 različitih biljki u nekoliko kvadratnih metara.

Toplinu ljeta najčešće rashlađuje blagi maestral koji dolazi sa sjeverozapada. Jugo uglavnom nosi tmurno vrijeme i kiše, dok bura nosi svježije i bistro vrijeme.

2. PRILAGODBA POSTAVA OSOBAMA SMANJENE POKRETLJIVOSTI TE OSOBAMA S POTEŠKOĆAMA U VIDU I SLUHU

U organizaciji budućeg stalnog postava objekta Rotonda na Hvaru svakako se mora voditi računa o posjetu većeg broja osoba s poteškoćama u vidu i sluhu, s obzirom da je takvoj ciljnoj skupini prezentacijski prostor rijetka konkretna točka putem koje se može upoznati s baštinskim pričama kakve se inače predstavljaju u ovakvim postavima. Nažalost, objekt neće moći ponuditi pristupačnost osoba smanjene pokretljivosti zbog specifične konfiguracije terena. U skladu s pozitivnim stavom Grada Hvara o osiguranju pristupačnosti, u okvirima prilagodbe ovog objekta potrebno je omogućiti lakšu percepciju informacija koje se prenose postavom gdje je god to moguće.

Određenim interpolacijama dodatne opreme te pažljivim planiranjem postava postiže se usklađenost u maksimalno mogućoj mjeri s Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti i Pravilnikom o izmjenama i dopunama pravilnika o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti.

Uklanjanjem barijera u razgledavanju ovog postava postiže se pristupačnost za slijedeće kategorije posjetitelja:

- Osobe s invaliditetom (slijepi, slabovidni i gluhe osobe, osobe oštećenog sluha, te osobe sa smetnjama u razvoju)
- Osobe s pomagalima za orijentaciju (bijeli štap i pas vodič)

INTERPOLACIJA TAKTILNIH IZLOŽAKA - PRILAGODBA POSTAVA ZA SLIJEPE OSOBE

Uz opće prilagodbe cijele građevine, postav namijenjen slijepim osobama je zamišljen kao skraćena inačica sadržaja zastupljenog u izložbenim cjelinama stalnog postava i izložbi. Organiziran je po istim tematskim cjelinama na način da se na točno definiranoj liniji kretanja postavljaju pojedini taktilni eksponati popraćeni legendom na Brailleovu pismu. Kako svi slijepi ne znaju čitati, preporuča se priprema audio vodiča namijenjenog slijepim osobama. Ovaj specijaliziran postav sastoji se od eksponata i legendi (odnosno audio vodiča).

Ekspoziti

Ekspoziti za taktilno razgledavanje postavljaju se na vodoravnu ili blago nagnutu podlogu na visini između 90 i 110 cm. Najbolje da su izrađeni od materijala otpornih na trošenje jer će ih sigurno dodirivati i sva ostala brojna publika. Maksimalna veličina ekspozita ne smije prelaziti 60 cm po svakoj osi kako bi slijepa osoba mogla dobiti predodžbu predmeta u cjelini. Kod uvećanog predočavanja manjih predmeta poželjno je uvećanom modelu pridružiti i oznaku veličine.

3. CILJEVI, MISIJA, VIZIJA, CILJNE SKUPINE

CILJEVI

- kreirati novu kulturno-turističku atrakciju u Hvaru kroz prenamjenu postojećeg objekta Rotonde
- postaviti objekt Rotonda na turističku kartu Hvara i prepoznatljivo ga brendirati i pozicionirati u ponudi gradskih znamenitosti
- ostvariti jedinstvenu, inovativnu i atraktivnu prezentaciju hvarske pomorske povijesti kroz medij interaktivne multimedijalne izložbe
- ostvariti jedinstvenu, inovativnu i atraktivnu prezentaciju samog objekta i okolnih objekata kroz medij interaktivne multimedijalne izložbe
- poticati kod lokalnog stanovništva i posjetitelja interes za kulturno-povijesnu baštinu Grada Hvara

MISIJA

- kreirati interpretacijski punkt će svim posjetiteljima, domaćim i stranim, bez obzira na njihova određena fizička ograničenja približiti jedan segment povijesti i zaintrigirati njihovu pažnju, te omogućiti jedinstveno iskustvo koje će ponijeti sa sobom kao jednu od referenci temeljem koje će cijeniti destinaciju
- upotrijebiti suvremene tehnologije za kreiranje doživljaja i interpretaciju kulturne baštine

VIZIJA

- otvaranje interpretacijskog punkta Rotonda u okviru povijesnog lokaliteta, koji će biti mjesto predstavljanja široj javnosti bogate pomorske povijesti i urbanog života grada
- zaštita i valorizacija kulturne baštine, povećanje prepoznatljivosti u javnosti, povećanje interesa među lokalnim stanovništvom, domaćim i stranim turistima
- pružanje pozitivnog primjera lokalnom stanovništvu glede korištenja sredstava iz EU fondova za očuvanje i prezentaciju kulturne baštine

CILJNE SKUPINE

Ciljne skupine koje se žele privući na interpretacijski punkt Rotonda su različite, stoga je i prikaz prilagođen različitim ukusima i interesima. Postav koji će se implementirati na lokalitet generalno se može podijeliti u dvije razine – edukativna i iskustvena. Edukativna razina posjetiteljima nudi niz informacija o pomorskoj povijesti grada Hvara, urbane priče vezane uz tu povijest, te općenito informacije vezane uz sam lokalitet na kojem je interpretacijski punkt smješten te obližnje lokalitete (Rotonda, Fabrika). Ova razina će ponuditi tekstualne, fotografske i video sadržaje uz pomoć kojih će posjetitelji lakše percipirati ponuđene teme. Druga, iskustvena razina posjetiteljima će ponuditi interaktivne sadržaje koji će omogućiti percepciju određenih tema 'iz prvog lica', odnosno posjetiteljima će dozvoliti razvijanje snažnijeg osobnog dojma o lokalitetu.

Likovni postav, odnosno njegova multimedijalna komponenta mora biti fleksibilna u smislu ostavljanja mogućnosti ažuriranja sadržaja i nadopunjavanja građe kako budu tekla istraživanja i kako se bude dolazilo do novih spoznaja.

Skupine posjetitelja su sljedeće:

1. Turistička javnost
 - a. Turisti koji pohode kulturnu baštinu
 - b. Posjetitelji/turisti koji na lokalitet dolaze zbog njegove opće sadržajnosti
 - c. Turisti u tranzitu
 - d. Izletnici na jedan dan
 - e. Turisti koji posjećuju lokaciju radi uživanja u autohtonom načinu života

f. Domaći i strani turisti koji traže aktivni odmor

2. Školske ekurzije

a. Učenici koji prema kurikulumu imaju obvezu terenske nastave i koji dolaze u organiziranim skupinama pod vodstvom nastavnika, a koji interpretacijski punkt Rotonda mogu ukomponirati u posjet destinaciji

3. Stručna javnost

a. Osobe koje imaju poseban interes u vidu istraživanja povijesti grada

4. Lokalno stanovništvo.

4. BENCHMARKING ANALIZA

Benchmarking metoda predstavlja ciljano istraživanje primjera iz područja posjetiteljske infrastrukture, centara s razvijenom interpretacijom, ali i svim ostalim uslugama za posjetitelje te multimedijalnih i interaktivnih rješenja u interpretaciji, koji mogu poslužiti kao primjeri dobre prakse uređenju Muzeja Poljuda i Interpretacijskog centra Hajduka. Riječ je o procesu mjerenja i uspoređivanja lokaliteta, njegovih komparativnih prednosti i potencijalnih mogućnosti, temeljem čega se izvode zaključci i poruke iz spoznaje o iskustvima drugih.

1. Tvrđava Barone, Šibenik

Kako bi se priča o velikoj hrabrosti i pobjedi nastavila prepričavati, grad Šibenik je 2014. godine krenuo u veliku obnovu Tvrđave Barone. Cilj obnove je bio pretvoriti tvrđavu u inovativni, interaktivni muzej koristeći moderna dostignuća kojima bi se oživjela prošlost i posjetiteljima približili presudni trenutci borbi s Osmanskim Carstvom. Tehnologijom proširene stvarnosti danas su oživljeni prizori, protagonisti i zvukovi koji će svakog posjetitelja odvesti na nezaboravno putovanje. Projekt Barone uključio je infrastrukturne radove na renovaciji same tvrđave, opremanje gastro-kulturnog centra i dječjeg igrališta te izgradnju amfiteatra. Obrambena uloga Tvrđave Barone traje od 17. stoljeća, no njena graditeljska, spomenička, kulturološka i povijesna vrijednost čine je neprocjenjivom baštinom za buduće generacije.

Primjer: eksterijer tvrđave Barone, Šibenik

2. Glass palace, Retiro park, Madrid

Staklena palača u parku Retiro jedan je od najboljih primjera željezne arhitekture u Madridu. Metalna i staklena konstrukcija sagrađena je 1887. za Filipinsku izložbu te godine.

Objekt je projektirao Ricardo Velázquez Bosco, nadahnut Paxtonovom Kristalnom palačom. Prvotno, objekt je imao namjenu velikog staklenika s tropskim biljkama, ali danas se koristi za izložbe. Nalazi se u madridskom parku Retiro i samo je jedna od niza znamenitosti koje se mogu vidjeti na ovom posebnom mjestu. Objekt je sačuvan u svom izvornom obliku, no današnja mu je namjena izložbena. Svake godine, na ovom se mjestu organizira niz izložbi različite tematike.

ZAKLJUČAK BENCHMARKING ANALIZE:

Benchmarking metodom kroz tri analizirana primjera moguće je izdvojiti one elemente koji svoju primjenu mogu naći u uspostavi i uređenju Interpretacijskog centra Hajduka i Muzeja Poljuda u Splitu. U navedenim primjerima moguće je prepoznati sljedeće:

- primjer tvrđave Barone u Šibeniku zapravo je tematski i sadržajno najbliži budućem Interpretacijskom punktu Rotonda. Kao primjer valorizacije i interpretacije kulturne baštine in – situ izdvaja se šibenska tvrđava Barone koja je u novije vrijeme u potpunosti rekonstruirana, te ponuđena posjetiteljima kao interpretacijski punkt na otvorenom. Iako je riječ o većem objektu koji je u mogućnosti primiti više sadržaja, ipak je sama ideja korištenja objekta od povijesno-kulturnog značaja primjenjiva i na Rotondu;
- iz primjera berlinskog Glass palace u Madridu vučemo pouku o korištenju jednog objekta u širem sklopu kulturnih znamenitosti kojem pridajemo izložbenu/interpretacijsku namjenu. Poput parka Retiro, i grad Hvar u blizini Rotonde ima niz kulturno-povijesnih znamenitosti koje nemaju izložbenu/interpretacijsku svrhu, ali uz postav na Rotondi dobivaju na atraktivnosti, osobito uz pametno tumačenje istih kroz multimedijalne kapacitete. Multimedija, iako iznimno atraktivan element prezentacije, često može postati sama sebi svrha, ukoliko se ne dozira pametno i s mjerom, te u službi teme koju interpretira. Zbog toga te kapacitete u Rotondi treba iskoristiti za popularizaciju lokaliteta, te svih obližnjih punktova koje zbog povijesne važnosti valja interpretirati.

4. PROJEKT LIKOVNOG POSTAVA INTERPRETACIJSKOG PUNKTA ROTONDA – OPĆI DIO

O objektu - postojeće stanje

Objekt Rotonda je polukružna eksedra kojom je kamena obala, Fabrika, zaključena. Građevina je zapravo jednostavan zid polukružnog tlocrta, koji okružuje zaravan čija je visina izdignuta iznad razine kamene obale. Po cijeloj dužini unutrašnjeg lica zida pregrađena je kamena klupa. Objekt je danas interpretacijski neiskorišten, no s obzirom na povijesno zaleđe, odlična je interpretacijska platforma za formiranje posjetiteljskog sadržaja i svojevrzne turističke atrakcije.

O objektu – planirano stanje

Objekt Rotonda u Hvaru opremit će se najsuvremenijom opremom koja sadržava interaktivne i stilski iznimno atraktivne elemente namještaja (deking, postamenti, korpusi za multimediju), najsuvremenijom multimedijalnom opremom popraćenom iznimno kreativnim IT rješenjima, te prilagođenom rasvjetom koja odgovara djelovanju u vanjskim uvjetima. Najsuvremenija oprema koristit će se radi opremanja pozornice te elemenata interpretacije na istoj.

INTERPRETACIJSKI PLAN

Objekt rotonda koji je smješten na samoj obali, na kraju šetnice Fabrika donijet će specifičnu višeslojnu interpretaciju koja će posjetiteljima definirati neke osnovne teme koje se vezuju uz ovaj dio grada, sam objekt i njegovu namjenu te način života stanovnika.

Prije svega, predstaviti će se funkcija objekta i donijet će se osnovni podaci o gradnji te namjeni kroz povijest. Usko vezano s time, na ovom će se mjestu posjetiteljima ponuditi informacije o obali Fabrika, čiji je rotonda logični završetak. S obzirom da je objekt smješten uz more, ta će se činjenica iskoristiti kako bi se posjetiteljima interpretirala hvarska pomorska povijest, s naglaskom na brodarstvo i ribolov, pri čemu je srdela bila najznačajnija morska kultura od čijeg je izlova i prerade pretežno otok živio.

Konačno, s obzirom da je rotonda uvijek bila urbani dio grada, na ovom će se mjestu komunicirati neke zanimljive priče iz gradske povijesti. Konkretno, spomenute teme donijet će se kroz sljedeće interpretacijske cjeline:

1) Pomorska povijest grada Hvara

Iako je, kako se naglašavalo ranije, pomorstvo od pamtivijeka dio hvarske tradicije, tek u 19. st. ono je doseglo vrhunac svog razvoja. Taj vrhunac nadilazi i razdoblje 20. st., kada je, usprkos većem stupnju tehničkog razvoja, pomorstvo u opadanju. Općenito, pomorsku povijest Hvara možemo razdijeliti na brodarstvo, ribarstvo i razvoj luke.

i) Brodarstvo - Prvo obilježje hvarskog pomorstva u 19. st. svakako je brodarstvo. Ono je u doba mletačke vlasti bilo pod monopolom države, a tijekom 18. st. polako se oslobađa ovog ograničenja. Javljaju se prvi brodari koji posjeduju jedrenjake manjeg kapaciteta, najčešće gajete i bracere, a zamjetan je i određeni broj peliga. Već početkom 19. st., za prve austrijske uprave, broj jedrenjaka je u porastu. Pored brodova manje i srednje veličine, otočka flotila sastoji se i od dva brika i jednog brigantina. Ovo je ujedno i razdoblje kada hvarska flotila prednjači pred dalmatinskim mjestima poput Splita, Zadra ili Korčule, po broju plovila. Takva prednost se kasnije ne ponavlja. Prema pripadnosti lukama na prvom je mjestu Stari Grad, a zatim slijede Hvar, Jelsa i Vrboska.

U vrijeme dok je Hvar bio pod upravom Austro-ugarske otočka flotila broji više od 60 trgovačkih jedrenjaka različite vrste. Razlozi ove konjunktore su višestruki. Pojava parobroda ugrozila je jedrenjake duge plovidbe koji su imali veće kapacitete nosivosti, dok su jedrenjaci srednje veličine namijenjeni za obalnu plovidbu, poput peliga, postali prikladno transportno sredstvo. Konjunktura je dodatno poboljšana Krimskim ratom (1853.-1856.), u kojem se pojačala potražnja za pomorskim prijevozom, drvima i općenito brodovima. Upravo tada se na starogradskom škveru gradi najveći broj jedrenjaka u 19. st. Uz to, početkom šezdesetih godina tog stoljeća, dodatni impuls hvarskom brodarstvu daje početak ribarskih operacija na Sredozemlju. Pored peliga, reprezentativnog jedrenjaka otočke flotile, u ovom se razdoblju ona pojačava s nekoliko jedrenjaka duge plovidbe. Oni u većini slučajeva pripadaju obitelji Duboković, koja je svoje brikove i barkove usmjerila prema istočnom Sredozemlju i Crnom moru, a kasnije plove Atlantikom i ostalim svjetskim morima. Osim u njih, jedrenjaci duge plovidbe zabilježeni su i kod ostalih hvarskih brodara, ali se nisu dugo održali kao kod Dubokovića. Najčešće su to brigantini, poneka goleta i loger. Osim peliga, od sedamdesetih godina 19. stoljeća bilježi se veći broj škunera. Nešto većeg kapaciteta od peliga, oni su bili prikladni za plovidbu Sredozemljem. Osamdesete godine 19. st. bilježe početak pada hvarske jedrenjačke flotile. Sve se više osjeća pritisak parobroda s kojim se ne mogu mjeriti siromašni otočki brodari. Osim teškoća financijske prirode, razlozi neuspjele adaptacije na novo transportno sredstvo ponekad su

u bili u tvrdoglavosti i nepovjerenju hvarskih pomoraca prema novoj tehnologiji plovidbe. Dok su druga dalmatinska pomorska središta, poput Dubrovnika, Splita, Visa i Makarske, s većim ili manjim uspjehom prešli na parobrodarsko brodarstvo, otok Hvar na ovom području ne bilježi neki uspjeh. Jedini hvarski parobrod plovio je nešto više od deset godina zahvaljujući kapitalu obitelji Novak iz Portugala i Splita. Otok Hvar jednostavno nije imao onu kombinaciju osnovnog kapitala i ljudske poduzetnosti koja bi pokrenula parobrodarstvo, upravo istu onakvu kombinaciju brodarkog poduzetništva koja je pedesetih i šezdesetih godina 19. stoljeća ostvarila zlatno doba hvarskih jedrenjaka.

ii) Ribarstvo - Drugu sastavnicu hvarskog pomorstva čini ribarstvo. Ribarstvo otoka Hvara u prošlosti sačinjavalo je veoma važnu stavku u ekonomiji hvarske komune. Ta činjenica kazuje da su se Hvarani veoma rano orijentirali na more. Statut Hvara se već u XIV stoljeću bavi pitanjem prodaje ribe. Ni ovdje kao ni u drugim komunama ribari nisu smjeli prodavati ribu nigdje drugdje osim u javnoj ribarnici komune (ad pescarium communis). Terminacijama od 7. siječnja i 4. ožujka 1557. godine unesene su i neke nadopune u cijenama ribe. Sudeći po niskim cijenama ribe, kako se vidi iz propisa u Statutu hvarske komune, u usporedbi sa cijenama koje su bile propisane statutima skradinske i trogirke komune, moglo bi se zaključiti da je hvarsko područje bilo kudikamo bogatije ponudom ribe od ostalih komuna na Jadranu. O tome bogatstvu hvarske komune ribom govori nam 1525. godine i fra Vinko Pribojević, Hvaranin, u svom govoru mještanima. On ističe da je hvarsko more bogato neiscrpivim mnoštvom ribe. Naročito je ono bogato na području hvarskoga kanala, to jest između otočića Šćedra i Hvara, a pisac napominje i da su Hvarani u to vrijeme imali veliku ribarsku flotu kojom su zarađivali od ribarstva „velike svote novaca“. „Smatram da moram spomenuti, nastavlja isti autor, i njihove brze brodove ili bracerne određene za ribolov mrežama (samo u ljetno doba) kao i 180 manjih brodova s mrežama, pomoću kojih zarađuju ribolovom svake godine velike svote novaca ... jer u Hvarana je veliko obilje srdjela“. Sindika za Dalmaciju i Albaniju Antonia Dieda u svom izvješću iz godine 1552. navodi da su se na Hvaru pravile bačve i barila za 6000 dukata godišnje za čuvanje vina i soljenje srdela, koje love u velikim količinama u vrijednosti do 1.500 dukata godišnje. Od toga se Hvarani najviše izdržavaju. Govoreći o izvozu soli sa Paga, gdje se proizvode 32 tisuće modija, navodi kako četvrtina soli koja ostaje Pažanima za slobodno raspolaganje izvoze ovi na Hvar za potrebe soljenja ribe. Još je interesantnije izvješće sindika za Dalmaciju Michiela Bona i Gaspara Brizza godine 1559. u kojem navode da Hvar s Visom i Šćedrom ima godišnje prihoda preko 80.000 dukata, od toga 30.000 dukata vuče samo od lova srdela. Zbog toga se samo za barila i bačve svake godine potroši po pet tisuća dukata.¹

Načini ulova i društveni odnosi u ribarstvu naslijeđeni su iz razdoblja Mletačke Republike. Unutar akvatorija Hvarske komune, kojoj je pripadao otok Vis, nalazilo se područje s najvećom koncentracijom ribara na Jadranu. Velika konkurencija za pravo prvolova na ribarskim poštama uzrokovala je žestoke sukobe među ribarima, koji se pokušavaju riješiti bruškitom (ždrijebom) kojim se dijelile pošte među ribarima. Pored toga, kroz prvu polovicu 19. st. nastavljaju se sukobi između vlasnika vojgi i vlasnika trata koji su ponekad prelazili u pravo nasilje. Općinske i pokrajinske vlasti više su puta bezuspješno intervenirale pokušavajući razriješiti ovaj prijedor. Dodatni problemi u ribarstvu uzrokovani su povremenim nedostatkom ribe na poštama. Jedan takav izostanak ribe, početkom druge polovice 19. stoljeća, povodom je širenja hvarskih ribarskih operacija na Sredozemlje. U ovoj aktivnosti koja je trajala pola stoljeća, Hvarani nisu toliko ribari, već prije brodari, poduzetnici i edukatori u ribarstvu. Naime, oni su podučavali lokalno stanovništvo metodama ribolova, načinu soljenja i konzerviranja ribe, a svoju djelatnost su ograničili na transport i prodaju ribe jedrenjacima.

Ekonomski, kulturno i simbolički, najvažnije mjesto nesumnjivo pripada srdeli (Sardina pilchardus) čija je drevna tradicija usoljavanja preživjela do današnjih dana. Riba se solila u barilima koji su se skladištili u barakama, gospodarskim objektima koji su nekoć postojali u svim hvarskim obalnim naseljima. Razvojem tehnologije i inozemnim ulaganjima, otok Hvar u drugoj polovici 19. stoljeća svjedoči prvim fabrikama, industrijskim postrojenjima za preradu ribe. Tradiciju soljenja ribe Hvarani su od sredine 19. stoljeća proširili diljem Mediterana, sve do južnih obala Afrike i Novoga svijeta gdje su pokretali ribarsko-prerađivačke centre i razvijali trgovinu. Pojavom masovnog turizma 1960-ih godina ribarstvo i prerada ribe gube na svojoj ekonomskoj i društvenoj važnosti.²

a) Prerada ribe – srdele su se najprije solile u takozvanim barakama. Prve hvarske barake bile su u prizemljima brojnih ribarskih kuća Jelse, Vrboske, Hvara, Starog Grada i Sućurja, kao i u brojnim manjim hvarskim uvalama, a nakon Drugog svjetskog rata gradile su se zadružne barake. Svaka je baraka imala barakera - osobu zaduženu za kontrolu svih poslova oko soljenja ribe u baraci. Kada je soljenje ribe postao unosan posao, otvaraju se takozvane Fabrike - industrijska postrojenja za preradu ribe. Da su soljenje i prerada ribe bili značajan gospodarski faktor kroz povijest svjedoče neki zapisi koji datiraju još iz 16. stoljeća. Mletački izvjestitelj Zan Battista Giustinian, naime, tada navodi da su uz vino “najvažnija roba srdele, od kojih se zaradi 14.000 dukata”. Stoljeće kasnije zapaženo je da je “glavna trgovina Hvarana lov na srdele. Love se u tolikom izobilju da njima opskrbe sve dijelove Italije i Grčke. Turci ih uzimaju kao lijek kad su bolesni”. Lov na plavu ribu, odavno razvijen, u 16 stoljeću poprimio je veće razmjere, pa je došlo do borbi između vlasnika “velikih mreža” (trata) i “vojga” (sardelara). Lov sa vojjama bio je razvijen sve do u 19. stoljeće. Tim su se lovom zanimali osobito komiški ribari, a i neki viški, još u 16. stoljeću. Zato su utemeljeni strogi propisi. Svake godine u mjesecu travnju na dan uštapa, koji je najbliži 1. svibnju, sastajali su se u Hvaru vlasnici svih velikih mreža potegača (trata) i u nazočnosti samoga kneza bacali glavni “bruškit” to jest ždrijebom određivali na kojoj će “pošti” (mjestu, uvali) i kojega dana svijetliti i zapasati mrežu. Prema bruškitu nastavljali su lov cijele godine. Načela ovog ribolova vrijede donekle i danas. Hvarske su “pošte” bile: Siroka, Duga, Parja, Spilice, Koludrice, Camjene, Zaglov, Palilo, Studeni bok, Martinović, Karober, Pelegrin, Planikov bok, Vela duboka, Vloka, Mole koludrice, Moli zoglov, Nova posta na Palilu, Vonjok, Cekoja, Pakleni bok, Soline, Balunić, Tarsće, Store Strone, Stipanska, Smokvine i neke udaljenije kao npr. Lukavce.

¹ Š. Županović, ‘Ribarstvo i ribarska terminologija grada Hvara’, 1986.

² <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/od-barake-do-fabrike-20180814>

Hvarskom bruškitu imali su pravo sudjelovati i viški i komiški ribari, a u načelu i brački. Bračko ribolovno područje bilo je stalno siromašno plavom ribom, pa su brački ribari rado dolazili na hvarske pošte. Nestalna frekvencija ribe uzrokovala je bogaćenje ili osiromašivanje vlasnika velikih mreža potegača i ribara "drugova". Oni su većinom bili i težaci. Uz zemljoradnički posao išli su "na ribe", u ribarske "družine" za dio ulova, ovisan o tomu je li čovjek bio običan "drug", "svičar", "šijavac" (veslač u svičarici, lađi na kojoj je na željeznoj zaokruženoj rešetki gorjela borovina), "parun", to jest je li iz "levuta" određivao bacanje mreže i njezino povlačenje s desna i lijeva prema kopnu, kamo su ju vukle dvije usporedne "uze", povlačene pomoću "kroka" (pojasa), koji bi "drugovi" opasali, i pri kojemu je bio privezan konop s malom drvenom prečicom na kraju (Ona se prikvačila na "uzu", pa otpustila da se prikvači dalje). Velika je mreža potegača završavala velikom "sakom", mrežastom vrećom, u kojoj je završavala riba, privučena svičaricom. "Svičar" na svičarici trebao je pronaći i privući ribu. Tek kad bi ju pronašao, bacala se mreža oko nje i polagano vukla prema kraju. Kako su neki imali i po 4 mreže potegače, a svaka je družina morala imati najmanje 12 drugova, u vrijeme "mrakova" (svaki mjesec oko 20 dana), u velikom ribolovu od svibnja do listopada bilo je zaposleno do 360 drugova.

Riba koja se nije odmah trošila, solila se. Drugo se nije solilo, jer se svinje nisu uopće uzgajale, i tek se poneka koza ili ovca, zaklala, posolila i sušila. Slana je riba stoljećima najvažniji "smok" težaka i ribara. Gotovo sav porez nerijetko je bio od ulovljene ribe. Glavna riba ljetnoga ribolova bila je srdela, a skuša, lokarda i šnjuri manje važni. Lov na drugu ribu nije mnogo značio (gire, girice, bukve, gavuni, šij - mliječna riba, črnjeji). Sva se ta riba lovila i ljeti i zimi. Lovila se i bijela riba (zubaci, lovrata, lubini, cipli, salpe, triije, ušate, sanpjeri, ugori, kirmje, škarpine, škarpuni, pici, fratiri, kanjci, pirki, špari, kinjezi, gofi listovi, ...), te jastozi, hlapi, grancigule, lignje, hobotnice, muzgavci,...³ Tradiciju soljenja ribe Hvarani su od sredine 19. stoljeća, zbog slabijeg ulova, a može se vidjeti na izložbi, proširili diljem Mediterana.⁴ Veronika Gamulin koja je provela niz istraživanja na ovu temu te sakupila značajan materijal, navodi kako se ribarenje oduvijek smatralo muškim, a prerada ribe ženskim zanimanjem. Hvaranke su se pri dolasku ribarskih brodova zapošljavale kao najamne radnice za soljenje ribe te se u popratnom materijalu dalje navodi: "Solilo se po rivama i barakama, u slučaju velikog ulova i po tri dana zaredom bez odlaska na spavanje, uvijek pod paskom nadglednika ili nadglednice koji su kontrolirali proizvodnju. Ruke vječno nagrizene solju i intenzivan miris, kojega je bilo gotovo nemoguće isprati s odjeće i tijela, ponekad su bile predmetom poruge. Radni kolektiv od početka 20. stoljeća činile su žene, u rasponu od četrnaestogodišnjakinja do osamdesetogodišnjakinja, koje su većinom radile u fabrikama sve do njihova gašenja. Za većinu njih tvornica je bila jedina alternativa težačkom radu na obiteljskim imanjima. Teški uvjeti rada donekle su olakšani 1950-ih, radi naprednijih strojeva. Fizički najteži poslovi odvijali su se u prizemnim tvorničkim barakama gdje su uglavnom radile starije žene, vičnije soljenju ribe, a oni lakši dodjeljivani su mlađima. Radni je dan počinjao sirenom ili zvukom zvona koji je označavao da je riba stigla u tvornicu, a svako se petominutno kašnjenje, zabilježeno u hvarskoj tvornici Skuša, kažnjavalo oduzimanjem od plaće"... Zamorne tvorničke sate radnice su kratile razgovorom i pjesmom.

b) Priče o srdelama – brojne su priče koje se vezuju uz hvarsku ribolovnu tradiciju, a koje se na ovom mjestu trebaju ispričati. Jedna od njih govori o ženama ribaricama koje su zbog manjka muške radne snage, krajem 19. stoljeća ribarile zajedno s muškarcima pa su tako za ljetnog ribolova na srdele žene ribarice pomagale ribarima i povlačile mreže, a jedna je i zabilježena u ulozi svičara.

iii) Hvarska luka

Važan element pomorske povijest čini i razvoj luka. One se prilagođavaju situaciji u brodarstvu i ribarstvu. Ako je promet intenzivan luke se grade i obnavljaju, ako je vrijeme ratnih sukoba ojačavaju se utvrdama i obrambenim baterijama, a ako je pomorska aktivnost u recesiji luke se prepuštaju same sebi i polako propadaju. Dakle, intenzitet pomorstva izravno se reflektira na izgled i razvoj luka. U stoljeću koje promatra ovaj rad zabilježene su intenzivne aktivnosti oko izgradnje i poboljšanja svih hvarskih luka. Ona grada Hvara je do početka 19. stoljeća već brižljivo izgrađena tako da se u tom razdoblju modificiraju pojedini dijelovi rive, ili se radi na gradnji utvrda i baterija zbog ratne situacije s početka stoljeća.⁵

a) Iz luke u svijet – iz hvarske luke izvozili su se brojni otočki proizvodi. Još u 15. stoljeću počinje na Hvaru prikupljanje i prodaja ljekovitog bilja. Tim poslom su se bavili školovani ili priučeni ljekarnici (Škarpa i Buratović 2013.). Prvi izučeni ljekarnik na Hvaru bio je Petar Jerolim Gaugian koji je 1810. godine iz Pariza doselio na otok Hvar. Zanimljiv je podatak da je postojala i tvornica ljekovite i toaletne vodice u Hvaru u prvoj polovici 19. stoljeća koju je vodio Josip Marinković. Naravno da Marinković nije otkrio sastojke svog preparata, ali je navodio njegovu namjenu za njegovanje i isticanje ženske ljepote kao i ljekovita svojstva. Vodica je imala certifikat Medicinskog fakulteta u Beču da nije štetna što je pogodovalo njenom plasiranju na tržište za povlaštenu klasu. Uporabu samoniklog bilja spominje Novak (1960.) te navodi primjenu buhača u vrijeme Austro-Ugarske monarhije ali i kasnije, u Jugoslaviji. U razdoblju od 1813. – 1918. poljodjelci grada Hvara, sela Brusje, Grablje i Zračće bave se preradom ružmarina. Prodaju eterično ulje i sušeno lišće. Zbog dobre perspektive koju je u to vrijeme ova kultura imala, osnovale su se ružmarinske zadruge u Grablju, Brusju i Hvaru kojima je glavna svrha bila da imaju zajedničke destilatorske aparate i osiguravaju prodaju ružmarinovog ulja (kraljičine vodice) (Novak 1960.). Oko 1780. otok Hvar je proizvodio med i vosak u priličnoj količini dok nije započela proizvodnja ružmarinova ulja i potisnula pčelarstvo. Osim svega navedenog Hvarani su izvozili i smokve, uglavnom za Veneciju.

³ <http://www.cro-eu.com/forum/index.php?action=printpage;topic=526.0>

⁴ <https://www.jutamji.hr/kultura/art/nostalgicna-izlozba-o-tradicija-soljenja-ri-be-na-hvaru-solilo-se-po-rivama-i-barakama-kod-velikog-ulova-i-po-tri-dana-zaredom-bez-spavanja/7761171/>

⁵ M. Batanić, Pomorstvo otoka Hvara u 19. stoljeću 2004., magistarski rad, Odjel za povijest, Zadar, Sažetak

2) Kulturna dobra

Kako bi se posjetiteljima skrenula pozornost na povijesni značaj objekta na kojem se nalaze te okolnih objekata, dio interpretacije posvetit će se upravo ovim temama.

i) Obala Fabrika - Izvjestilac o prilikama Hvara 1732. godine kaže da je od zgrada koje pripadaju komuni, najraskošnija molo, zidana obala, tradicionalno zvana Fabrika, koja se pruža od Arsenala na istočnoj obali luke do kraja zapadne obale. Još prije njega dolazi u Hvar George Wheler, koji u svom opisu Hvara navodi: Hvar ima sigurnu luku, koju od vjetrova štite otočići. Sa svake strane luka je uljepšana jednim vrlo lijepim molom, učinjenim od tesanog kamena, kojeg u tom mjestu ima mnogo. Jednom riječju Hvar ima dobro dno za usidranje, a luka je dovoljno duboka za lađe bilo koje veličine.

Whelerov suputnik Jakob Spon kaže da su Hvarani sagradili jedan vrlo lijepi molo od mramora i tesanog kamena koji okružuje polukrug luke. Taj molo, zidana obala započela se graditi još 1455. godine za vlade kneza Antuna Manolessa. Tada je 2. ožujka riješilo Veliko vijeće hvarske komune da se povjerava knezu i sucima gradnja komunalnog mola i u tu im se svrhu dozvoljava utrošiti onoliko novaca koliko budu smatrali potrebnim. Istovremeno Vijeće je odlučilo da svaki Hvaranin, plemić ili pučanin, ima raditi jedan dan na gradnji tog mola ili da pošalje nekog umjesto sebe. Radit će se tako da će se početi uzimati ljudi najprije iz grada, a nastaviti po selima. Ne bude li dosta jedan dan rada, početak će se iznova. Svaka lađa ima da donese jedan put kamenje za tu gradnju; mornare će dati komuna. Godine 1556. riješi hvarsko Vijeće da se iz komunalnih novaca ima nastaviti s gradnjom nove rive Sv. Marka koju treba dovršiti na čast i korist grada i veliku udobnost ratnoj mornarici i drugim lađama, koje neprestano dolaze u ovu luku. Ta nova obala išla je od današnjeg Šćigovog boka prema zapadu, ispod crkve sv. Marka i samostana Dominikanaca, pa uz zapadnu stranu hvarske luke. Dio mola nalazio se kraj arsenala, od mandrača do privatnih gatova. Gradnja obale koštala je hvarsku komunu golemu svotu od oko 4.000 dukata. Hvarani su se brinuli za obale, a brinula se katkad za to i država kojoj je bilo u interesu da hvarska luka bude pogodna za njeno ratno brodovlje. Posljednji je put za vrijeme Venecije temeljito popravljena hvarska obala i gat god. 1795. godine, a popravak su izvršili proto Vincenzo Visaggi i meštar Zuane Novak.

ii) Rotonda – Polukružna eksedra kojom je kamena obala, Fabrika, zaključena. Građevina je zapravo jednostavan zid polukružnog tlocrta, koji okružuje zaravan čija je visina izdignuta iznad razine kamene obale. Po cijeloj dužini unutrašnjeg lica zida pregrađena je kamena klupa. Kada se uzme u obzir da se cijelom dužinom Fabrike također pružala kamena klupa - danas sačuvana na nekoliko mjesta - vidi se da su graditelji sredinom 19. stoljeća logično završili ovu obalu podizanjem eksedre kao vidikovca na samom rubu obale. Pored funkcije vidikovca, na Rotondi su se održavali koncerti limene glazbe. Podizanje Rotonde zasigurno je posljedica rušenja Gospine baterije, a materijal s baterije iskorišten je za podizanje Rotonde. Nije poznato čija je ovo ideja bila, no ugledanje na eksedru-vidikovac u Korčuli koju je početkom 19. stoljeća podigla engleska vojska, više je nego očigledna. Rotonda je predstavljala oduvijek urbani dio grada, težački se dio odvijao na prostoru ispred zgrade Arsenala i samoj Pjaci i Rivi.

iii) Veneranda - prostor nekadašnje crkve i utvrde Venerande (u lokalnom govoru Venjeronda), smještene na uzvisini na zapadnom dijelu hvarske luke. Bivša crkva i hospicij sv. Venerande (Paraskeve ili Petke, grkokatoličke svete) izgrađeni su u 16. st. za potrebe pomoraca istočnog obreda iz tada brojnih mletačkih posjeda u Grčkoj. Zanimljivo je da je u njoj bio i latinski oltar, te je crkva imala dvoobrednu namjenu. Nakon propasti Venecije (1797.g.) prostor ostaje napušten, a 1806. postaje poprište krvavog francusko-ruskog sukoba u kojem je stradalo, prema izvorima, nekoliko stotina vojnika. Pobjednica sukoba – Francuska pretvorila je Venerandu u utvrdu, izgrađivši obrambeni zid. Godine 1813. Hvar dolazi pod austrijsku vlast, te se nastavljaju radovi na fortificiranju nekadašnjeg hospicija. Oko južnog obrambenog zida su tada posađene agave, vrsta kaktusa mesnatih i čvrstih listova, kako bi utvrda imala dodatnu obrambenu funkciju. Nakon što je austrijska vojska konačno napustila objekt, svestrani i samouki znanstvenik-amater, Hvaranin Grgur Bučić na tom mjestu vrši meteorološka mjerenja. Tako Veneranda postaje jedna od najstarijih meteoroloških postaja u Hrvatskoj (1858.). Djeluje i danas, nakon više od stoljeća i pol, u prostoru nekadašnjeg zvonika.

iv) Barutana Venerande - Barutana tvrđave je manja građevina kružnog tlocrta, pokrivena kružnim, šatorastim krovom. Zidni plašt je raščlanjen samo manjim pravokutnim vratima, okrenutim prema sjeveroistoku. Iznad vrata uzidan je grb Austrijskog carstva, što nedvojbeno upućuje na austrijsku obnovu napoleonske tvrđave kao vrijeme gradnje. Građena je od klesanaca s širokim sljubnicama, a na više mjesta su vidljivi popravci izvedeni u cigli ili manjim klesancima. Pretpostavlja se da je građevina izvorno bila vjetrenjača, međutim zbog malog gabarita teško je u to povjerovati, dok je njen kružni oblik - na temelju kojeg se ova pretpostavka izvodi - zapravo potreba za oblikom koji će biti otporniji na topovske hitce.

5. PROJEKT LIKOVNOG POSTAVA INTERPRETACIJSKOG PUNKTA ROTONDA – POSEBNI DIO

1. OPREMA OBJEKTA

1.a. DEKING

Na plato Rotonde postaviti će se deking sastavljen od pocinčane čelične podkonstrukcije i trespameteonskih ploča. Deking obuhvaća čitavu tlocrtnu površinu Rotonde radi lakšeg kretanja posjetitelja po lokalitetu.

1.b. STEPENICE

Kako bi objekt bio pristupačniji dodat će se još jedna kamena stepenica koja će olakšati pristup.

1.c. RUŽMARIN – SADNICE

Uz gornji obod Rotonde posaditi će se ružmarin kako bi se, osobito u ljetnim mjesecima stvorila aromatična atmosfera kakvu ova biljka pospješuje. Posjetitelji će poveznicu s istom pronaći u interpretaciji na totemu, ali i na legendi koja će se postaviti na projektom predviđenom mjestu.

1.c.1. RUŽMARIN – NOSAČ ZA GRAFIČKU LEGENDU

Na kraju Rotonde postaviti će se grafička legenda s interpretacijom vezanom uz korištenje aromatičnog bilja otoka kroz povijest. Legenda se postavlja na nosač od pocinčanog čelika, učvršćen u pod.

1.c.2. RUŽMARIN – GRAFIČKA LEGENDA

Na kraju Rotonde postaviti će se grafička legenda s interpretacijom vezanom uz korištenje aromatičnog bilja otoka kroz povijest. Dizajn legende definirat će se projektom grafičkog dizajna.

1.d. ZVUČNICI S REPRODUKTOROM

Na prostor Rotonde postavljaju se zvučnici s kojih će se emitirati ambijentalna glazba, u skladu s lokalitetom. Zvučnici su postavljeni ukруг objekta i imaju 3D efekt.

1.d.1. GLAZBENA PODLOGA

Izraditi će se glazbena podloga koja će biti ambijentalna i usklađena s lokalitetom, a emitirat će se dok se ne koriste interaktivni sadržaji. Glazbena podloga traje 15 minuta i vrti se u loopu.

1.f. KUTIJA ZA OPREMU

Za skrivanje opreme izraditi će se kutija od trespameteona, dobro učvršćena i utemeljena u pod, te dobro izolirana protiv atmosferilija.

2. EDUKATIVNI SEGMENT – POMORSTVO I URBANI HVAR

2.a. POMORSTVO I URBANI HVAR – TOTEM

Pred Rotondu na obali će se postaviti totem – konstrukcija od pocinčane podkonstrukcije presvučene oplatom od trespameteonskih ploča, materijala otpornog na vanjske faktore i utjecaj mora. Na prednjoj strani totema postaviti će se LCD touch ekran sa sadržajima za istraživanje, te će se maska perforirati za ugradnju ekrana. Na masi se na CNC stroju izrađuju predviđene dekoracije, te se ispunjavaju bojom.

2.a.1. POMORSTVO I URBANI HVAR – LCD TOUCH EKLAN SA ZVUČNICIMA

Radi ugradnje u totem nabavit će se LCD touch ekran većih dimenzija namijenjen za vanjsku upotrebu. Ekran se ugrađuje u totem u otvor na prednjoj masici, u razini istog.

2.a.2. POMORSTVO I URBANI HVAR – SOFTVER ZA LCD TOUCH

Radi aplikacije na LCD touch ekran izradit će se softver na kojeg će se postaviti tekstualni, foto i video sadržaji vezani uz teme pomorstva, kulturnih dobara, urbanog života Hvara, te ostale. Softver će donijeti sljedeće teme:

1. Kulturna dobra – ova tema predstaviti će lokacije vezane uz položaj interpretacijskog punkta, odnosno čitavu zonu, takozvanu Šumicu. Ona će se uz kratku interpretaciju prikazati tlocrtno pomoću jedne od karata starijeg datuma (primjerice: detalj austrijskog vojnog plana Hvara iz 1825. - 1826. godine). U općoj interpretaciji definirat će se prostor Šumice, prostor poluotoka između hvarske luke na istoku i uvale u kojoj je danas smješten hotel Amfora, a koji se u povijesnim dokumentima naziva Babina lučica ili Majerovica, uz obalu Fabrika.

Klikom na pojedini objekt prikazan u planu otvarat će dodatnu interpretaciju vezanu za isti:

i) Rotonda

ii) Fabrika

iii) Veneranda

iv) Barutana Venerande

2. Pomorska povijest Hvara – tema će posjetiteljima ponuditi presjek povijesne aktivnosti, informaciju o vezi između Hvara i mora koja traje od davnina, zatim bogatu brodograditeljsku i ribarsku povijest uz povezane činjenice i to kroz sljedeće podteme:

i) Brodarstvo – uz posebno istaknute teme o vrstama brodova koje su Hvarani gradili/koristili

ii) Ribarstvo – uz posebno istaknutu temu o preradi ribe i srdeli kao najznačajnijoj vrsti koja je hranila grad

iii) Hvarska luka – uz istaknutu temu izvoza i uvoza koji se odvijao na području luke

3. Urbane priče – uz isticanje najznačajnijih gradskih priča kroz dokumentarne klipove.

2.a.3. POMORSTVO I URBANI HVAR – INTERDISCIPLINARNO ISTRAŽIVANJE

Kako bi se ponudile vjerodostojne informacije na teme iz prethodne točke izradit će se interdisciplinarno istraživanje koje će prikupiti sve relevantne činjenice koje će se predstaviti u sadržaju. Interdisciplinarno istraživanje završit će elaboratom koji će detaljno obraditi svaku od tema, te iznijediti detaljne scenarije i prijedloge sugovornika za dokumentarne klipove, te prijedloge interpretacije po temama.

2.a.3. POMORSTVO I URBANI HVAR – DOKUMENTARNI KLIPOMI

Kako bi se dodatno pojačala interpretacija na teme koje će sadržavati pretražni softver, izradit će se pet klipova – dokumentarnih snimaka sa sugovornicima i animacijama, po temama koje će se definirati elaboratom, svaki u trajanju od tri minute.

2.b. HVARSKA ČIPKA – RADIONIČKI STOLOVI

Za potrebe održavanja radionica na otvorenom izradit će se radionički stolovi. Stolovi su od trespameteona koji je na CNC stroju prorezan u uzorku hvarske čipke, te prekriveni plohom prozirnog pleksiglasa. Noge su od aluminijske, sklopive.

2.b.1. HVARSKA ČIPKA – RADIONIČKE STOLICE

Izradit će se radioničke stolice za djecu – taburei od plastificiranog platna s printom na uzorak hvarske čipke, punjene zrcima stiropora.

2.b.2. HVARSKA ČIPKA – GRAFIČKE LEGENDE

Na svaki radionički stol postaviti će se grafička legenda na kojoj će se istaknuti značajke hvarske čipke od agave. Dizajn legende definirat će se projektom grafičkog dizajna.

2.c. KULTURNA BAŠTINA - NOSAČ ZA GRAFIČKU LEGENDU

Na pristupnoj trasi prema Rotondi postaviti će se grafička legenda s prikazom tlocrta rotonde, te osnovnim informacijama o lokalitetu. Legenda se postavlja na nosač od pocinčanog čelika, učvršćen u pod.

2.c.1. KULTURNA BAŠTINA – GRAFIČKA LEGENDA

Na konstrukciju postaviti će se grafička legenda s prikazom tlocrta rotonde, te osnovnim informacijama o lokalitetu. Dizajn legende definirat će se projektom grafičkog dizajna.

3. INTERAKTIVNI SEGMENT

3.a. INTERAKTIVNA INSTALACIJA – PULT

Na prostor Rotonde, na deking će se postaviti pult koji će primiti multimedijalnu konzolu za upravljanje projekcijom. Pult je od trespameteona, obrađenog na CNC stroju prema projektu, s čeličnom pocinčanom konstrukcijom. Pult je utemeljen u deking. Pult na gornjoj plohi ima otvor izrezan prema dimenzijama ekrana za smještaj istog.

3.a.1. INTERAKTIVNA INSTALACIJA – UPRAVLJAČKI MONITOR

U pult se ugrađuje monitor manjih dimenzija. Monitor se ugrađuje u gornju plohu, u razini s istom, u izrađeni otvor na pozadinske nosače. Monitor upravlja projekcijom, te nudi osnovne informacije o projekcijama.

3.a.2. INTERAKTIVNA INSTALACIJA – INTERAKTIVNI MAPPING PROJEKTOR SA SENZORIMA

Na najviši dio Rotonde, na stup se postavlja mapping projektor koji mapira deking. Projektor je namijenjen večernjim projekcijama. Interaktivan je, opremljen sustavom senzora koji prate kretanje ljudi po projekciji, te reagiraju s obzirom na isto. Projektor i senzori dolaze i s konstruktivnim elementima na koje će biti postavljeni radi zadovoljavanja tražene funkcionalnosti.

3.a.3. INTERAKTIVNA INSTALACIJA – UPRAVLJAČKI SOFTVER

Radi postavljanja na upravljački monitor izraditi će se upravljački softver. Softver ima dvije opcije – nudi pokretanje igre 'Uhvati srdele' i animacije 'Ostavi svoj otisak'. Klikom na jednu od opcija softver pokreće istu na mapping projektoru. Posjetiteljima potom nudi pojašnjenje korištenja svake od igre/animacije, te osnovne informacije o kontekstu.

Primjerice, kod pokretanja igre 'Uhvati srdele' posjetiteljima prenosi kako su srdele kroz povijest hranile Hvarane, a kako je najveći ulov u povijesti iznosio 500 barila. Nakon što posjetitelj završi igru, na monitoru se pokazuje rezultat i ostavlja mogućnost upisivanja imena posjetitelja koji je igrao.

Kod animacije 'Ostavi svoj otisak' posjetiteljima se pojašnjava što trebaju učiniti kako bi koristili animaciju, a pošto to učine, te se animacije prikaže na mapping projekciji koju softver potom pokreće, na sučelju se pojavljuje interpretacija vezana uz Ivana Vučetića, oca daktiloskopije koji podrijetlo vuče sa Hvara.

3.a.4. INTERAKTIVNA INSTALACIJA – ANIMACIJE ZA MAPPING PROJEKTOR

Radi postavljanja na mapping projektor izraditi će se dvije interaktivne animacije koje će posjetitelji moći koristiti radi još bolje percepcije prethodno predstavljenih tema:

1) Uhvati srdele – nakon pokretanja na upravljačkom sučelju mapping projektor na dekingu mapira podmorje s jatom srdela. Posjetitelj u jednom uglu vidi mreže koje mora raširiti krećući se po dekingu na način da zahvati što više riba u jatu, a da mu ne pobjegnu. Aplikacija potom definira koliko je riba ušlo u mrežu i šalje informaciju softveru koji rezultat prikazuje na sučelju. Igra se resetira/ponovno pokreće na sučelju.

2) Ostavi svoj otisak – na sučelju se pojavljuje uputa posjetitelju da postavi svoj prst u zadani krug. Potom monitor skenira njihov otisak, a mapping projekcija iscrtava ga u velikom formatu na dekingu, te boja različitim bojama.

3.b. PRIJENOS ZVUKA – NOSAČ ZA GRAFIČKU LEGENDU

Na oba kraja Rotonde postaviti će se grafičke legende s interpretacijom vezanom uz specifičan prijenos zvuka objektom, te upute za iskušavanje tog efekta. Legende se postavljaju na nosač od pocinčanog čelika, učvršćen u pod.

3.b.1. PRIJENOS ZVUKA – GRAFIČKE LEGENDE

Na oba kraja Rotonde postaviti će se grafičke legende s interpretacijom vezanom uz specifičan prijenos zvuka objektom, te upute za iskušavanje tog efekta. Legende imaju

otvor kroz koji posjetitelji ili govore ili postavljaju uho kako bi čuli što se govori. Dizajn legendi definirat će se projektom grafičkog dizajna.

4. OSTALO

4.a. SIGNALIZACIJSKA GRAFIKA

Kako bi se jasno odijelili prostori koji su namijenjeni posjetiteljima od onih koji su namijenjeni samo djelatnicima muzeja ili stručnim službama, izradit će se signalizacijska grafika sa znakovima upozorenja i zabrane. Dizajn naljepnica definirat će se projektom grafičkog dizajna.

4.a.1. PIKTOGRAMI

Radi lakšeg snalaženja posjetitelja u postavu izradit će se niz piktoograma s oznakama koje nude informacije o sadržajima, razne zabrane i slično.

4.b. GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Budući da grafičke površine nisu oblikovane u sklopu ovog projekta, već je samo izrađen vizualni identitet, te prijedlog temeljem kojeg bi se trebao izraditi projekt grafičkog dizajna, isti je potrebno predvidjeti. Stavka se odnosi na grafičko oblikovanje i dizajn svih grafičkih elemenata izložbe.

4.c. PRIJEVODI

Sve interpretacijske tekstove koji će se izraditi ovim projektom potrebno je prevesti na engleski jezik.

4.d. INTERPRETACIJSKI TEKSTOVI

Za potrebe implementacije na grafičke mape i softvere, potrebno je izraditi interpretacijske tekstove za sve eksponate koji sačinjavaju likovni postav. Tekstovi se rade na temelju elaborata koje će dostaviti stručni timovi nakon provođenja interdisciplinarnih istraživanja.

4.e. ILUSTRACIJE

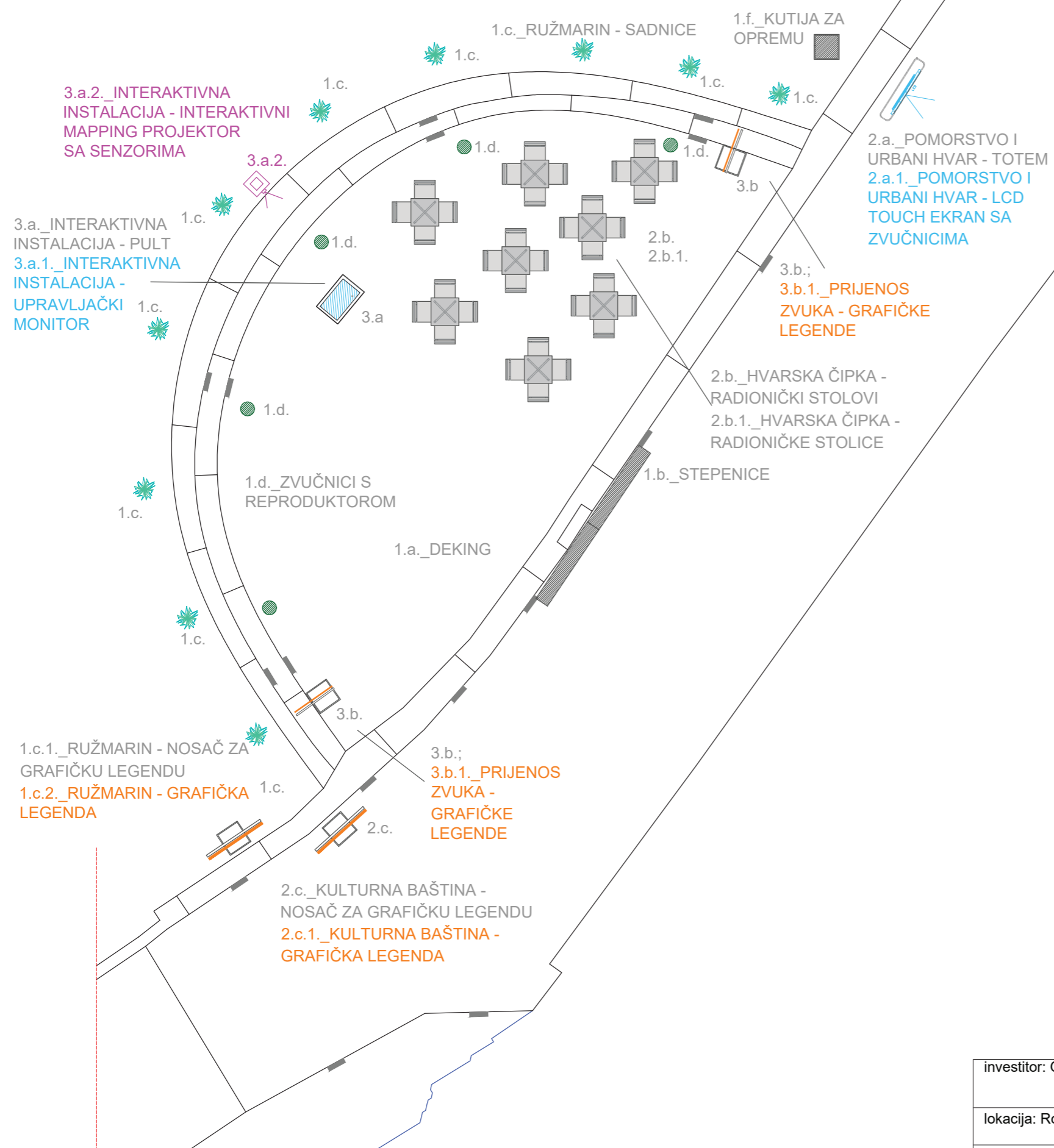
Izrada ilustracija za aplikaciju na grafičke površine.

4.f. FOTOGRAFIJE

Za potrebe ilustriranja tema otkupit će se kontekstualizirajuće fotografije, 50 komada, prema uputi projektnog tima.

4.g. GRAFIKE ZA SLIJEPE OSOBE

Kako bi i osobe s problemima s vidom imale mogućnost praćenja dijela sadržaja, na grafičkim legendama na objektu za njih će se postaviti grafike na Brailleovom pismu.

1._OPREMA OBJEKTA

- 1.a._DEKING
- 1.b._STEPENICE
- 1.c._RUŽMARIN - SADNICE
- 1.c.1._RUŽMARIN - NOSAČ ZA GRAFIČKU LEGENDU
- 1.c.2._RUŽMARIN - GRAFIČKA LEGENDA
- 1.d._ZVUČNICI S REPRODUKTOROM
- 1.d.1._GLAZBENA PODLOGA
- 1.f._KUTIJA ZA OPREMU

2._EDUKATIVNI SEGMENT - POMORSTVO I URBANI HVAR

- 2.a._POMORSTVO I URBANI HVAR - TOTEM
- 2.a.1._POMORSTVO I URBANI HVAR - LCD TOUCH EKLAN SA ZVUČNICIMA
- 2.a.2._POMORSTVO I URBANI HVAR - SOFTVER ZA LCD TOUCH
- 2.a.3._POMORSTVO I URBANI HVAR - INTERDISCIPLINARNO ISTRAŽIVANJE
- 2.a.4._POMORSTVO I URBANI HVAR - DOKUMENTARNI KLIPovi
- 2.b._HVARSKA ČIPKA - RADIONIČKI STOLOVI
- 2.b.1._HVARSKA ČIPKA - RADIONIČKE STOLICE
- 2.b.2._HVARSKA ČIPKA - GRAFIČKE LEGENDE
- 2.c._KULturna BAŠTINA - NOSAČ ZA GRAFIČKU LEGENDU
- 2.c.1._KULturna BAŠTINA - GRAFIČKA LEGENDA

3._INTERAKTIVNI SEGMENT

- 3.a._INTERAKTIVNA INSTALACIJA - PULT
- 3.a.1._INTERAKTIVNA INSTALACIJA - UPRAVLJAČKI MONITOR
- 3.a.2._INTERAKTIVNA INSTALACIJA - INTERAKTIVNI MAPPING PROJEKTOR SA SENZORIMA
- 3.a.3._INTERAKTIVNA INSTALACIJA - UPRAVLJAČKI SOFTVER
- 3.a.4._INTERAKTIVNA INSTALACIJA - ANIMACIJE ZA MAPPING PROJEKTOR
- 3.b._PRIJENOS ZVUKA - NOSAČ ZA GRAFIČKU LEGENDU
- 3.b.1._PRIJENOS ZVUKA - GRAFIČKE LEGENDE

investitor: Grad Hvar	projektanti lik. postava: Marko Barišić, d.i.graf.diz Jelena Devčić, dipl.nov.	
lokacija: Rotonda, Hvar		
sadržaj: Idejni projekt stalnog postava Rotonde	suradnici: Joško Živković, d.up.p. Mirjana Petrina, građ.teh.	TLOCRT M 1:100
oznaka projekta: x		datum: siječanj, 2020. list: 01